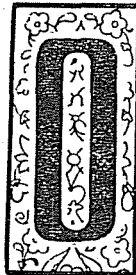
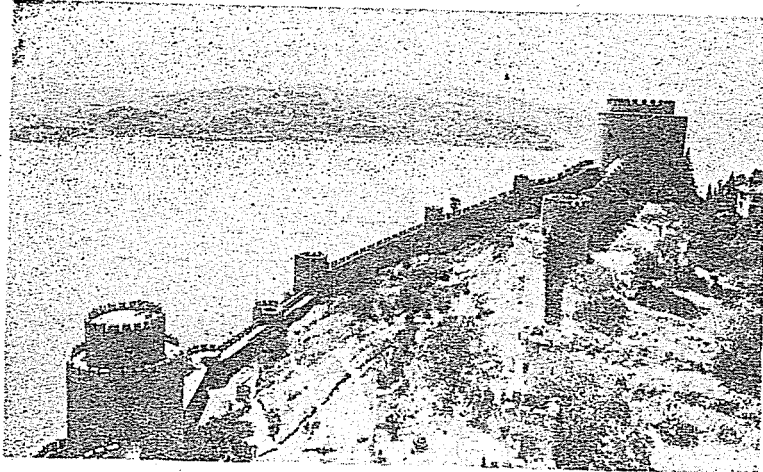


İstanbul'un Fethi

TAHSİN ÜNAL



SMANLILARDAN önce 13 [1], Osmanlılar tarafından da, 1391 - 1396, 1397 - 1401: Yıldırım Bayezit, 1401 - 1411: Musa Çelebi, 1421 - 1422: II. Murad, 1453 de de II. Mehmed tarafından olmak üzere 5 defa yapılan muhasaraların sebepleri şunlardır:

1 — Ekonomik sebep: İstanbul'un, hinterlandi pek geniş olan kara ve deniz ticaret yollarının düğümlendiği bir yerde bulunmasıdır.

2 — Askeri Sebep: İstanbul'un, Kara ve Deniz askeri yollarının bir düğüm noktasında bulunmasıdır.

3 — Siyasi Sebep: a - Anadolu ve Rumelide genişlemiş olan Osmanlıların, orta yerde kalmış olan İstanbul'u almak zorunluluğunu hissetmeleri. Toprak birliğini kurmak, mülkün idaresindeki, Anadolu'dan Rumeli'ye, Rumeli'den Anadolu'ya askeri geçişlerdeki zorlukları, şehrin alınmasını icabettiriyordu.

b - Bizans devleti de buna adeta çanak tutuyordu. Osmanlılar, Anadolu veya Rumeli sınırlarında savaşırken Bizans imparatorları bazan Şehzadelerle, bazan Osmanlıların düşmanları

le birleşerek geride bir tehlike oluyorlardı. Bazan da papa vasıtasıyla üzerimize haçlı seferleri tertib ediyorlardı. İşte bu fitne ocağının da söndürülmesi icabediyordu.

4 — Dini Sebep: Hz. Peygamberimiz bir Hâdisinde İstanbul'un alınacağını müjdeliyor ve şehri zaptederek kumandan ve askerleri methediyordu[2].

5 — Tarihi Sebep: Bunu, hem II. Mehmed'e gelinceye kadar şehri muhasara etmiş olmalarıyla, hem de Osman Gazi'nin oğlu Orhan beye "İstanbul'u aç, gülzar eyle" diye vasiyet etmiş olduğundan bir ata vasiyeti olarak izah etmek mümkündür.

6 — Bizans'a iltica etmiş olan mülteci Şehzade Orhan Çelebi meselesi çıbanın başını koparan zahiri sebep oldu.

II — Şimdiye kadar alınamamasının sebebi :

1 — Kalın surları yıkacak büyük çaplı topların icad edilmiş olması,

2 — Muhasara âletlerinin noksanlığı ve kifayetsizliği,

3 — Şehri deniz tarafından da kuşatacak donanmanın olmaması veya kifayetsizliği,

4 — Muhasarayı bırakacak daha önemli ve hayati hadiselerin zuhur etmesi yüzünden şimdiye kadar alınamamıştı.

III — II. Mehmed'in savaş hazırlıkları :

Bu hazırlıkları, Rumelihisarının inşası, top imali, donanmanın takviyesi, şehir civarının haritasının yapılarak savaş planının çizilmesi şeklinde özetlemek mümkündür.

1 — Rumelihisarının inşası: Anadolu ve Rumeli Beylerbeyine fermanlar yazıldı. "Evel baharda Anadolu hisarının tam karşısına, bir de Rumelihisarı inşa etmeğe karar verdiğimizden lâzımı kadar amele, usta, inşaat malzemesi ve nakliye vasıtası ile Anadoluhisarına gelib aheste olasız" emri verildi. ilkbaharda ve istenilen günde, 2000 usta, 4000 amele, 400 kara nakliye vasıtası, 400 mavna ve dağlar gibi inşaat malzemesi hazırlanmıştı. Hisarın mimarı Müslihiddin ağa idi

ve 4 köşedeki 4 büyük kuleyi, 4 vezir yapacaklardı. Bunlardan Zağanos Paşa'nın Bebek tarafında ve yukardaki kuleyi, Saruca Paşanın da kuzeyde ve yukardaki kuleyi inşa ettiklerini biliyoruz. Öyle bir inşaat planı hazırlanmış idiki, herkes kendi işiyle meşgul oluyor. kimse kimseye mâni olmuyordu. Her ustanın yanında çalışan iki ameleden biri harç, öteki taş getiriyordu. Harcı karanlar, taşı uzaklardan getirenler, iskele kuran veya değiştiren marangozlar ayrı idi. Anadoluhisarı tarafından dolu mavnalar geliyor, boş mavnalar dönüyor ve bir karınca gibi çalışıyordu. Bu intizam ile koca kale 4 ayda tamamlanmış, içine 400 yeniçeri konulmuş, Firuz Ağa da kale kumandanı tayin edilmişti. Kendisine, "müsaade almadan hiç bir geminin geçirilmemesi, muhalefet eden geminin topla batırılması" emredilmişti. Kalenin sair burçlarına olduğu gibi Hisarpaça denilen kısmına [3], öyle toplar ve keskin nişancı, topçular yerleştirilmişti ki, bu topçular birbirlerine bazan suyun tam üstünde, bir bildircin gibi uçan, bazan bir kartal gibi semalarda görünen top yuvalakları atıyorlardı. karşı taraftaki topçu bunu görüyor, topunu ateşliyerek, havada gelen top yuvalağını vurup parçalıyordu. Bu keskin nişancıların önünden bir geminin kaçıp kurtulmasına imkân yoktu.

BİZANS imparatoru, inşaatı mana olmak istedi isede, inşaatımız kötüye yorulmamalıdır. Kendi topraklarımız üzerinde bir kale inşa etmekteki maksadınız, Rumeli veya Anadolu'ya geçişlerde düşman çanak kaleyi kapatırsa, buradan kolayca geçmeyi temin etmektir Babam 40.000 askeri Rumeliye geçirmek için, 40.000 altın vermek zorunda bırakılmıştı, hatırlarsınız" diye cevap verildi. Baskınlar da tard edildi.

2 — Kale inşaatı ile paralel olarak Edirne topханesinde de top imâl ediliyordu. XIII. asrın ortasından beri Türk ve Avrupa ordularında top kullanılmakta idi. Mevcut topların namılı uzunluğu ve çap genişliği malumdu. Silaha, aynı silâhla mukabele etmek zaferi temin, fakat üstün silâhla mukabele etmek zaferi garanti eder [4]. Bunu bilen genç padişah, Saruca Paşa, Müslihiddin Ağa, aralarında macar Urban'ın de bulunduğu teknikerlerle bizzat müşavere ederek, daha uzun namlulu, daha geniş çaplı topların dökülmesine karar verdi. Bir kaç kere tekrar edilen tecrübe kalıb ve dökümlerden sonra, o zamana kadar mevcut olan toplardan daha büyük toplar imal edildi [5] ve her biri 25 çift camusla çekilerek İstanbul önlerine getirildi. Bu arada tekerlekli ve zırhlı kuleler inşa edildi. Muhasara esnasında da havan topu imal edilerek kullanıldı.

3 — Bu arada, biraz daha genişletilmiş olan Gelibolu tersanesinde gemi inşa ve teğiz edilmiş, kısa zamanda üç kürekli ve çeşitli maksatlarda kullanılmak üzere 75 gemi daha inşa edilerek donanma 150 gemiye çıkarılmıştır.

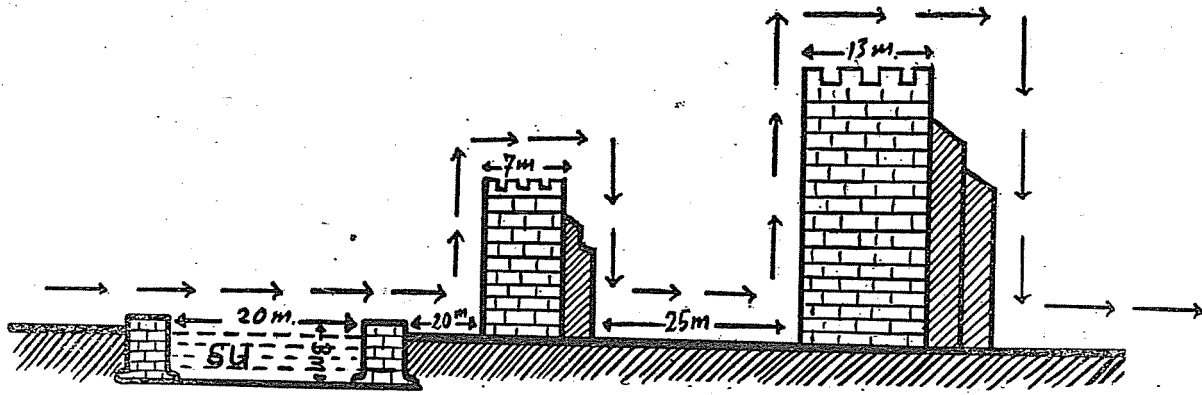
[1] Bu savaşlardan birinde, Hz. Muaviye'nin (661-681) halifeliği esnasında müslüman Arab orduları 673-680 arasında İstanbul'u muhasara etmişlerdi. Donanma kumandanı Süfyan bin Avf, ordu kumandanı Abdullah Müsrib idi. Bir vakitler Hz. Peygamberin âlemdarlığını yapmış olan Eba Eyyüb-ül Ensar da bu muhasarada bir kumandan olarak bulunuyordu. Bugün metfun bulunduğu yerde savaşırken şehit olmuştu. Mezarı 775 sené belirsiz bir halde kaldıktan sonra 1453 'de fetihten sonra Akşemseddin hazretlerinin mânevi himmetiyle bulummuş ve üzerine türbe yapılmıştır.

[2] Hadis-in üzerinde ayrıca durulacağını ümit ettiğimden ben üzerinde durmadım.

[3] Hisarpeçe, uzaktan kolayca görülmeyen toprakla denizin birleştiği seviyede bir yerd. Bugün enkazı görülmektedir.

[4] Genç padişah Kur'anda "cihad için elinizden geldiği kadar, silâh tedarik ediniz", "Savaş âletleri ve silâh hazır edib müteyakkız olunuz". (Nisa s. A: 69-71 ve Enfal s. A. 61-65) denilen ilâhi emrin sırrına agâh olanlardandı.

[5] Bahsedilen büyük toplar hakkında tarihlerimizde çeşitli ve mübalâğalı bilgiler nakledilir. Bunlardan sarf-ı nazar ederek, ben o zaman tekniğe Türk millet ve devletinin Avrupa'ya çok üstün olduğunu ilâve etmekle iktifa edeceğim. Teknik üstünlük zaferlerin kazanılmasında, imparatorluğun kurulmasında, kendimize güvende önemli bir hisse sahibidir. Topların atışı, dost ve düşman nezdinde bugünkü atom tesiri yapmıştır.



1453'de Kostantin tarafından tamir ve topla tahkim edilen surların kesiti: Bir Türk askeri, üstünden yağın ölüm yağmuru altında, elinde silâhu da olduğu halde, dışarıdan yürüyecek içi su ile dolu 20 m. uzunluğunda, 3 m. derinliğindeki hendeği geçecek, 20 m. yürüdükten sonra merdivenle dış kaleye tırmanacak, üstündeki düşmanla savaşıacak. Tekrar aşağı inecek, iki kale arasındaki 25 m. sağ salım geçecek, merdivenle yeniden yukarı tırmanarak, üstteki düşmanı imha edecek, 13 m. kale üstünde yürüdükten sonra sağ kalırsa aşağı inecek ve şehre girmiş olacaktır.

Bütün bu maniaları, sağ salım geçerek şehre girebilmek için bir Türk askerinin ne büyük kahramanlık, ne büyük bir imanla savaştığını izah etmeye kâfidir. Bizans kolay değil, çok zor zaptedilmiştir.

4 — Üç büyük inşaat ve imalat merkezini sık sık teftiş eden padişah, bu arada bizzat kendisi bir Bizans haritası çizmiş ve muhasara planını hazırlamıştı.

Hazırlıklarını tamamladıktan sonra Bizansa savaş ilân eden II. Mehmet, 1 Şubat 1453'de Edirne'den hareket etti. Yavaş bir yürüyüşle 64 günde İstanbul önlerine geldi. 1 Nisan 1453'de muhasara başladı. Sultan Mehmed savaşa hazırlanırken Bizans imparatoru Kostantin de boş durmadı. O da:

1. Avrupa'dan yardım temin edebilmek için Papa'ya özel bir elçi göndererek Papa ile ittifak yaptı [6].

2. Bizansın 1000 senedenberi ayakta durmasını temin eden kalın ve yüksek Surları tamir ve toprakla tahkim etti. Halici bir zincirle kapadı. Grejuva ateşi hazırladı.

3. Halkı bir müdafaa savaşı için hazırladı.

IV — Savaş :

Savaşın cereyanı bir makaleye sığmaz. 6 nisan'dan 29 mayıs'a kadar 53 gün devam eden kanlı savaşıardan sonra şehir silâh kuvvetiyle zapt edildi. 26 mayıs 1453 'de padişah bir savaş divanı akdetti. Divana devlet vüzerâ, vükelâsı ile üst rütbeli kumandan-

lar davet edildi. Padişah, savaşın genel durumunu anlattıktan sonra:

— Elli gündür devam eden savaşıara rağmen Bizans dize getirmek, yahut şehri zapt etmek mümkün olmadı. Muhasarayı kaldıralım mı, yoksa devamı mı edelim, ne dersiniz?" diye sordu. İlk sözü alan sadrazam Çandarlı Zade Halil Paşa:

— Şevketli sultanım. Buyurduğunuz gibi elli günlük savaşıardan bir semere elde edemedik. İstihbaratıma göre, denizden Venedikliler, karadan Macarlar şehrin imdadına gelmiş. Üç ateş arasında kahrşak halimiz yaman olur. Muhasarayı kaldırmayı teklif ederim" [7] dedi. Buna şiddetle itiraz eden Zağanos Paşa:

— Bunları söyleyen sadrazam değil, başkası olsaydı, boynu vurulmak suretiyle susturular ve cezalandırılırdı. Umumi bir taarruzla şehir zapt edilecek bir hale gelmiştir. Yalnız biraz imanlı, sabırlı [8] ve biraz cesur olmak bu işi başarmak için kâfi gelecektir" dedi. Bu sözler padişahın hoşuna gitti. Paşayı ordunun nabzını teftişe memur etti. Ordu muhasaraya devamda âzimli ve imanlı idi. 28-29 mayıs akşamı padişah yeniden bir Savaş Divanı akdetti. Buna üst rütbeli bütün kumandanlar davet edildiler Di-

vanda askeri umumî durumu bir kere daha izah ettikten sonra:

— Bizans müdafaa eden kalın surlar artık yoktur. Büyük bir kısmı yıkılmış, bir taş yığını haline gelmiştir. Şimdi ben size, kalın surları değil, şehre girebilmek için açılmış üç şahrah (Büyük yol) gösteriyorum. Biliniz ve as-

[6] İttifaka göre Papa Nikola Avrupa'da haçlı Seferi tertib edecek, Bizans kurtaracak, buna mukabil Papa ortodoks ve katolik âleminin ruhani reisi olacak, ortodokslar katoliklerin idaresi altına girecekti. Fakat bunu istemeyen İstanbul ortodoksları "İstanbul'da kardinal şapkası görmektense, Türk sarığı görmek efdaldir" diyerek Papa idaresini değil, Türk idaresini tercih ettiklerini açıkça söylemekten çekinmiyorlardı.

[7] Bu şekilde konuşmuş olan sadrazamın hiyanetine, Bizans imparatoru tarafından balıklar içinde gönderilen altınlarla satın alındığına hükmedilir. Sonra idam edilmesi de buna bağlanır. Fakat biz bir Osmanlı sadrazamının, bahusus bu devirde hainlik yapacağını, satın alınabileceğini sanmıyoruz. Bu bir hanlıktan ziyade, bir görüş ve kanaat meselesidir. Sadrazam görüşlerinde yanılmıştır. Fakat bahsettiği "Venediklilerin denizden, Macarların Karadan gelmesi" meselesi doğrudur. Askeri sırrın ne demek olduğunu pek iyi bilen padişah, uzun zaman hazırlıklarını saklamaya muvaffak olmuş, dolayısıyla düşmanlarına hazırlanma imkânı vermemişti. Haber geç öğrenen Venedik ve Macarlar, hazırlıklarını ikmâl edip yola çıkmışlar, yolda iken Bizansın zapt edildiğini haber alıp geri dönmüşlerdir.

[8] "Allah, savaşta sabredenlerle beraberdir. Umüt kesib zaaf göstermeyiniz" (Bakara S. A: 251, Ali-imran S. A: 139-141).

kerlerinize de öğretiniz ki, zafer, başlıca üç şeyle kazanılır: Verilen emirlere itaat etmek, gösterilen hedefe vardıkta orada yılmadan sabretmek, cesur ve kahraman olmak... (Orada bulunan Akşemsettin hazretlerini gösterecek) işte hocamız da burada, Allah Kur'an-ı azimüşşanında buyuruyor ki, "Fitne kitalden eşedir. Eğer onlar fitneye nihayet vermezlerse onlarla savaşınız"[9], Bizans bizim için fitnedir ve fitnesine nihayet vermemiştir. "Allahın izni olmadıkça bir nefse ölüm yoktur. Müddet-i hayat yazılı ve bellidir" [10]. "Savaşa gitmeseydik ölmezdik demeyiniz. Eğer siz evlerinizde olsaydınız ve ölmek de alınıza yazılmışsa kendî kendinize kalkar evinizden çıkar öleceğiniz yere gelirdiniz" [11]. "Eğer Allaha tevekkül ederek savaşsanız, Allah size yardım eder" [12]. "Allah yolunda savaşırken ölenler, ölü değil şehittir. Onları ölü zannetmeyiniz. Onlar şehit ve berhayat olub Allahın yanında, en yüksek mevki dedirler" [13]. "Zafere dua ediniz. Allah size yardım edecektir. Kâfirlerle karşı karşıya geldikte sebat ediniz ve Allahı anınız" [14] Allah buyuruyor ki, "müslümanları daima savaşa teşvik ediniz. Sabredici 20 müslüman 200 kâfire, 100 müslüman 1000 kâfire galebe eder. Savaşta geride kalmak isteyenler, savaşın sevabını, geri kalmanın azâbını bilmeyenlerdir" [15].

Ben de sizi, yalnız savaşa teşvik etmiyor, aynı zamanda savaşınız diye emrediyorum. Bu benim değil, Allahın emridir. Bu sabahın erken saatlerinde başlayacak olan umumî taarruzda ben de sizinle beraber olacağım. Hazırlıklarınızı buna göre tamamlayınız" dedi. Son büyük taarruza iştirak edecek olan birlikler sabahın erken saatlerinde, Maltepe'nin gerilerinden surlara yakın, top ve ok menzili dışında, biribiri arkasında saf düzmüşler hazırlıklarını tamamlamışlardı. Ortalık daha karanlıktı.. Ortalık derin bir sessizlik içinde idi. Tan yeri ağarırken çeşitli yerlerden "Allah-ü Ekber, Allah-ü Ekber.." diye ezanı Muhammedi okunmaya başlandı. Birlikler silâhlarıyla sabah namazını kıldılar. Namazdan son-

ra "İnna fetahnaleke fethan mübina..." diye başlayan fetih surresi okundu. Daha güneş doğmadan taarruz başladı. Enginlerden gelerek sahildeki kayalara çarpıp parçalanan dalgalar gibi öndeki saflar surlara taarruz ettiler. Hemen tamamen şehit oldular. 2., 3. ve 4. cü saflar aynı akibete uğradılar. 5. cü saf da kuşluk vakti, gelip taarruz mevziine girdi. Bu safta bulunan Ulubathı Hasan, bir pars yavrusu gibi sıçrayıp kale burcuna Türk bayrağını dikti. Bundan sonra çeşitli yerlerden şehre girmeye muvaffak olan Türk ordusu, kanlı bir sokak savaşından sonra, 29 mayıs 1453'de Sali günü şehri zaptetti.

Üç gün sonra 1 Haziran 1453'de Cuma günü Fatih Sultan Mehmet Edirnekapıdan şehre girdi. Fatih, Bayezid - Divanyolundan Ayasofyaya geldi. Yolda gelirken bir Derviş önüne çıktı. Atının dizginlerinden tutarak:

— Oğlum, Bizansı zaptettim diye mağrur olma. Siz Bizansı, bizim dualarımızla zaptettiniz, deyince, Fatih, belinden sarkan kılıcı işaret ederek:

— Doğru söylersiz Derviş baba. Ama bunun da hakkını inkâr etmemek lâzımdır, diyerek: zaferlerin yalnız dua ile kazanılmıyacağını, üstünlüklerin, kuvvet ve kudretin yalnız dua ile olamıyacağını, dua ile beraber teknik vasıtaların da ihmal edilmemesinin icabettiğini anlatmak istemiştir.

[9] Bakara S. A: 190-193.

[10] Ali-imran S. A: 144-145.

[11] Ali-imran S. A: 154

[12] Ali-imran S. A: 160

[13] Ali-imran S. A: 170-171

[14] Enfal S. A: 5, 45, 48

[15] Enfal S. A: 66, 67 ve Tövbe S. A: 91, 97.

İslâmın, savaş taktik ve görüşünü, Mevlâ müsaade ederse ayrıca yazacağım.

Fetih

Târih diye yok lüzûmu bir
zorlamannın..
Üstünden üflenince kalkan
dumannın
Ardında görürsün ki, çocuk, kendi
fetih
Târîhini söyler adı, "Şarkî
Roma" nın

ARİF NİHAT ASYA